

УДК 342.3

Ганна Бистрик,
здобувач Національного університету
«Острозька Академія»

УСТАНОВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРАВОВИХ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ

У статті досліджується роль установчої діяльності в системі правових форм діяльності держави, аналізується її зміст, основні принципи, ознаки та властивості. Обґрунтовується роль установчої діяльності держави в процесі становлення України як правової держави, вивчається її зв'язок з іншими правовими формами діяльності держави.

Ключові слова: правова держава, правова форма, правова діяльність, установча діяльність.

Дослідження правових форм діяльності держави становить один із найважливіших предметів аналізу сучасної юридичної науки і, зокрема, теорії держави і права, оскільки саме через вивчення цієї проблеми стає можливим надати цілісну наукову характеристику такого важливого для розвитку держави і права явища як юридична діяльність, яка, в свою чергу, виступає невід'ємним елементом процесу реалізації права в суспільному житті та в регулюванні суспільних відносин. Утім, серед різноманітних правових форм діяльності держави є цілий ряд таких, які цілком обґрунтовано відносять до групи основних, або фундаментальних. Тобто з-поміж всіх юридично значущих дій (рішень), що реалізуються державою в процесі виконання її функцій і які утворюють правові форми діяльності органів державної влади, можна виділити своєрідне ядро, яке описує ті форми, без яких неможлива реалізація будь-яких функцій держави і які є необхідним опосередковуючим елементом у процесі правового регулювання суспільних відносин органами державної влади.

Незважаючи на різні підходи до систематизації та класифікації правових форм діяльності держави, які нині представлені у вітчизняній та зарубіжній теорії держави і права, можна вказати, що практично всі без винятку дослідники визнають значущість установчої форми діяльності держави, завдяки якій не тільки утворюється певна система державних органів, які реалізують організаційно-управлінську функцію, а й відбувається процес постійної адаптації цієї систе-

ми до тих об'єктивних потреб та змін, які мають місце на суспільному рівні в усіх сферах суспільного розвитку (це можуть бути зміни економічних, політичних, соціальних, екологічних, культурно-національних та інших суспільних відносин). З цієї причини проведення наукових досліджень юридичної діяльності, а також правових форм діяльності держави включає в себе аналіз установчої діяльності держави, визначення її специфіки та становлення її ролі в системі правових форм діяльності держави.

Актуальність дослідження теоретичних і практичних проблем установчої діяльності як однієї з основних правових форм діяльності держави пояснюється наступними причинами. По-перше, зважаючи на те, що саме в правових формах діяльності держави відображається зв'язок між державою і правом [1], дослідження установчої діяльності дозволяє не тільки продемонструвати процес прийняття різноманітних установчих актів і відповідних правових норм, а й обґрунтувати вплив права на створення, припинення функціонування чи реорганізацію управлінських та інших структур, які діють як у системі органів державної влади, так і в структурі громадянського суспільства. В результаті чого ми отримуємо змогу дослідити установчу діяльність держави не лише як сукупність актів реалізації державної влади, а й як результат детермінованого правом державного і правового розвитку суспільства.

Про значущість цього аспекту пише А. Спаський, який зазначає, що саме через характеристику того, в який спосіб

право впливає на динаміку суспільних відносин, а також того, яким чином держава здійснює акти правового регулювання суспільних відносин, ми отримуємо надійні підстави, щоби робити висновки про зміст процесу функціонування права, про його специфіку і перспективи [2]. В умовах становлення України як правої держави, тобто такої держави, визначальними рисами якої є верховенство права, закону і Конституції, визнання пріоритету прав і свобод людини і громадянина, взаємна відповідальність держави і громадянині, демократична форма правління, гуманізм і соціальна справедливість [3], це завдання виявляється особливо актуальним, оскільки саме чіткість та ефективність функціонування механізмів правої детермінації держави засвідчує успішність втілення і практичного забезпечення принципів праводержавності.

По-друге, в процесі установчої діяльності держави кристалізується її специфіка відносин між державою і громадянським суспільством. Це пояснюється тим, що сама по собі установча діяльність спрямовується не лише на органи державної влади, а й на ті чи інші елементи громадянського суспільства (об'єднання громадян, політичні партії, суб'єкти підприємницької діяльності, місцеве самоврядування тощо). Таким чином у ході аналізу установчої діяльності як однієї з правових форм діяльності держави можна встановити, наскільки реалізованими виявляються ті ціннісно-правові орієнтири (про їх роль у розвиткові сучасної України обґрунтовано пише В. Медведчук [4]), які в своїй сукупності визначають тип та зміст взаємоз'язку держави і громадянського суспільства.

По-третє, установча діяльність держави відіграє винятково важливу роль у процесі державного управління, оскільки здійснюється шляхом реорганізації існуючих інституціональних механізмів управління, ліквідації зайвих органів управління або створення нових відповідно до сформованих у суспільстві вимог. У цьому плані установча діяльність держави не тільки виявляється однією з основних правових форм діяльності держави, а й складає невід'ємну частину державного управління, яке наразі тлумачиться нами в широкому значенні як «практичний, організуючий та регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей в цілях її впорядкування, збереження чи

перетворення, який спирається на її владну силу» [5]. Застосування нами цієї дефініції державного управління є виправданим, оскільки суб'єктами установчої діяльності є всі органи державної влади, що наділені відповідними повноваженнями, а не лише органи виконавчої влади, з діяльністю яких асоціюється «вузьке» тлумачення змісту державного управління [6]. Очевидно, що в контексті вдосконалення загальної системи державного управління в Україні проблеми аналізу установчої діяльності держави набувають особливої актуальності.

Отже, ставлячи на меті дослідити установчу діяльність як одну з основних форм правової діяльності держави, ми повинні вирішити наступні конкретні завдання: а) обґрунтувати визначення поняття установчої діяльності та розкрити його зміст, б) встановити роль установчої діяльності в процесі правового регулювання суспільних відносин, в) проаналізувати прояви та спонукальні мотиви установчої діяльності в процесі функціонування сучасної демократичної, правої, соціальної держави.

Характеризуючи установчу діяльність як одну з правових форм діяльності держави, ми тим самим у формально-логічному плані погоджуємося розглядати поняття правової форми діяльності держави як родове щодо установчої діяльності. З погляду науки логіки це означає те, що установчій діяльності притаманні всі ознаки, які характеризують правові форми діяльності держави в цілому. Тобто ця діяльність пов'язана з реалізацією функцій держави, вона є процесуально визначеною та юридично значимою, її суб'єктами є уповноважені органи державної влади і спрямовується вона на здійснення державно-владного впливу на ті чи інші суспільні відносини. Утім подібне встановлення родових властивостей установчої діяльності як правової форми діяльності держави ще не може виступати достатньою підставою для формулування її науково обґрунтованої дефініції. Дійсно, якщо ми обмежимося виключно цими ознаками, то тоді втратимо будь-які підстави для того, щоби відмежувати установчу діяльність від інших правових форм діяльності держави (наприклад від правозастосовчої діяльності або від правосуддя). Тому наступним кроком має стати виявлення тих специфічних ознак щодо змісту установчої діяльності, які виділяють її з-поміж інших правових форм.

Значною мірою на зміст даної правової форми діяльності держави вказує саме поняття «установлення». В сучасній юридичній науці воно застосовується в багатьох контекстах. Зокрема часто йдеться про установчу функцію конституції, про установчу функцію права тощо. Однак незалежно від того контексту, в якому вживається це поняття, воно практично у всіх випадках описує споріднені за своєю природою дії. Йдеться про визначення і встановлення певного порядку (це може бути формальний чи інституціональний порядок), відповідно до якого діє визначене коло суб'єктів, що утворюються як елементи забезпечення даного порядку або як його складові частини. Разом з тим, як засвідчує загальна теорія права, установча діяльність або установча функція практично завжди має місце в тих випадках, коли виникає потреба в інституціоналізованому правовому регулюванні більш-менш складних відносин. Тому, зважаючи на складний і багаторівневий характер суспільних відносин, можемо припустити, що їх правове регулювання завжди включає в себе установчу діяльність, яка б гарантувала формування, розвиток та вдосконалення тих суб'єктів управління, які реалізують регулятивну функцію.

У результаті цього установча діяльність отримує свою специфічну мету. Нею є забезпечення створення і діяльності системи державного управління, яка включає в себе не тільки регулятивно-роздорядчі органи, а й процеси, завдяки яким відтворюється і розвивається дана система управління. Для того щоби більш докладно обґрунтувати це положення, варто звернутися до процесу функціонування конкретних систем управління суспільством. Як одну з таких систем можна назвати демократичну систему управління. Як відомо, демократія включає в себе як інституціональний, так і процесуальний аспекти. Серед вітчизняних дослідників про неприпустимість обмеження поняття демократично-го управління виключно інституціональною складовою пише О. Скрипнюк [7]. Повністю підтримуючи позицію цього визнаного в Україні дослідника, слід за-значити, що демократична держава в процесі свого функціонування повинна гарантувати не лише наявність ефективної системи органів державної влади і місцевого самоврядування, які б могли здійснювати управлінські повноваження

та вчасно реагувати на назрілі суспільні потреби, а й встановлення результатів тих процесів і процедур, без яких неможливе існування і відтворення демократичної державної влади.

Прикладом однієї з таких визначальних та обов'язкових для демократичної держави процедур є вибори. Як відомо, вибори — це «форма здійснення народовладдя... участь громадян у здійсненні державної влади як завдяки безпосередньому волевиявленню з конкретних питань суспільного і державного життя при формуванні представницьких органів влади, так і через виділення шляхом голосування представників для виконання функцій здійснення державної влади згідно з волею та інтересами громадян, висловлених на виборах» [8]. За словами В. Погорілка, вибори є одним з базових конституційних інститутів, який підтверджує демократичний характер держави, демократичну цінність конституції й свідчить про рівень конституціоналізму [9]. Однак, незважаючи на те, що вибори виступають однією з пріоритетних форм безпосередньої демократії і забезпечують реалізацію народовладдя в сучасній демократичній державі [10], було би помилковим стверджувати, що держава в особі виборних органів державної влади виступає лише пасивним об'єктом виборів, коли ті чи інші органи державної влади формуються за результатами виборчого процесу. Насправді держава виконує не лише цілий ряд надзвичайно важливих організаційних функцій (на всіх без виключення стадіях виборчого процесу), а й здійснює установчу діяльність у процесі встановлення результатів виборів.

Зокрема в чинному Законі України «Про вибори народних депутатів України» від 25.03.2004 р. № 1665-IV зазначається, що Центральна виборча комісія (далі — ЦВК) на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів, у тому числі з поміткою «Уточнений», та протоколу ЦВК про підсумки голосування у закордонному виборчому окрузі не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня виборів встановлює результати виборів депутатів, про що складає протокол. Після чого, не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів ЦВК офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах «Голос України» та «Урядовий

кур'єр». Також ЦВК здійснює реєстрацію обраних депутатів. Для цього особа, обрана депутатом, для її реєстрації народним депутатом України зобов'язана подати не пізніше як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів документ про її звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та (або) копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної ради. Особі, зареєстрованій народним депутатом України, ЦВК не пізніше як на сьомий день з дня її реєстрації видає тимчасове посвідчення народного депутата України встановленого нею зразка. Рішення ЦВК про реєстрацію депутата та тимчасове посвідчення народного депутата України є підставою для складення обраною особою присяги народного депутата України.

Безумовно, ця установча діяльність згаданого органу державної влади (нагадаємо, що відповідно до Закону України «Про Центральну виборчу комісію» від 30.06.2004 р. № 1932-IV ЦВК є постійно діючим колегіальним державним органом, який діє на підставі Конституції України та законів України і наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевого референдумів у порядку та в межах, встановлених законами України) дещо різнятися за своєю формою від описаної вище інституціональної установчої діяльності, коли рішенням органів державної влади утворюються або реорганізуються певні управлінські органи, визначаються су́б'єкти підприємницької діяльності тощо. Але за своїм змістом вона все одно залишається установчою діяльністю.

Ще один принциповий момент, на який необхідно звернути увагу в процесі дослідження поняття установчої діяльності як однієї з правових форм діяльності держави, пов'язаний з тими причинами і обставинами, які спричиняють реалізацію установчої діяльності. Вище ми вже вказували на роль установчої діяльності в процесі забезпечення цілісного та ефективного функціонування механізму державного управління, який би був здатен швидко та вчасно реагувати на суспільні потреби, на різноманітні проблеми в еко-

номічному, політичному, соціальному секторах. В даній ситуації установча діяльність держави постає як один із засобів реагування держави на трансформацію суспільних відносин, основним стимулом та спонукальним мотивом якої є суспільство [11]. Тобто через передбачені законом механізми та інститути суспільного впливу на державу та систему державного управління, суспільство домагається відповідних реакцій, суть яких полягає у формуванні нових інституціональних утворень, які б змінювали діячу систему державного управління, або вдосконалювали її (чи то шляхом створення нових органів чи ланок у системі управління, чи шляхом ліквідації неефективних або зайвих органів управління). Цей тип зв'язку між зміною суспільних відносин та установчою діяльністю держави можна продемонструвати завдяки наступній схемі: «zmіни суспільного середовища > державне управління > установча діяльність держави».

Однак у цілому ряді випадків установча діяльність держави може реалізовуватися і без початкового стимулу у вигляді сформованої суспільної потреби або суспільного інтересу. Зокрема прийняття юридичних актів установчого характеру може спричинятися суто юридичними фактами, якими є закінчення строків повноважень відповідного органу державної влади, закінчення терміну дії того чи іншого органу, закінчення строків перебування тієї чи іншої особи на державній посаді, порушення посадовими особами встановлених законом вимог щодо них і т. д. Такі спонукальні причини установчої діяльності мають суто процесуальний характер і реалізуються як елемент функціонування демократичної системи управління, покликаний гарантувати якість влади, періодичність її оновлення, підтримання передбачених законом вимог до посадових осіб.

Зокрема, якщо звернутись до діяльності такої посадової особи як Президент України то відповідно до Конституції України чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю останнього місяця п'ятого року повноважень Президента України, а у разі досрокового припинення повноважень Президента України вибори Президента України проводяться в період дев'яноста днів із дня припинення повноважень. У чинному Законі України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 р. № 474-XIV за-

значається, що вибори Президента України призначаються Верховною Радою України. Про призначення виборів Президента України Верховна Рада України приймає постанову і призначає чергові вибори не пізніше як за сто тридцять днів до дня виборів, а також забезпечує опублікування рішення про призначення чергових виборів у засобах масової інформації. Рішення про утворення територіальної виборчих округів з виборів Президента України приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за сто десять днів до дня виборів, а їх список із зачлененням їх номерів, територіальних меж, а також центрів округів публікується в офіційних засобах масової інформації у триденний термін від дня прийняття нею відповідного рішення.

Таким чином, зважаючи на зазначені вище властивості та специфіку установчої діяльності держави, можемо сформулювати наступне визначення: *установча діяльність — це одна з основних форм правової діяльності держави, яка спрямована на забезпечення формування і діяльності системи державного управління, що включає в себе не тільки регулятивно-розворотні органи, а й процеси, завдяки яким відтворюється і розвивається дана система управління, спричиняється об'єктивними потребами в забезпечені державного регулювання суспільних відносин або визначенім законом обов'язком вчинення юридичних дій установчого характеру.* Якщо ми визначатимемо установчу діяльність держави через систему безпосередньо реалізованих дій, то тоді вона включатиме в себе створення або припинення функціонування органів державної влади, об'єднань громадян, суб'єктів підприємницької діяльності, призначення та звільнення посадових осіб, яке відбувається на основі закону, а також призначення і забезпечення проведення всіх тих базових процесів, які виражают сутність даної держави (для демократичної держави — це в першу чергу вибори та інші форми безпосереднього народовладдя).

Спираючись на запропоноване визначення, ми отримуємо можливість визначити значущість установчої діяльності держави для процесу правового регулювання суспільних відносин. По-перше, завдяки цій правовій формі діяльності держави публічна влада отримує важливий інструмент відтворення тих фундаментальних ознак та інститутів, які виража-

ють її сутність. Дійсно, якщо завдяки установчій діяльності забезпечується ефективне функціонування системи державного управління на основі постійної взаємодії держави і громадянського суспільства, а також гарантується важливі для демократичної держави процеси і процедури, то ця діяльність стає одним із засобів існування і розвитку демократичної держави.

На перший погляд, таке твердження може бути піддано критиці на основі того, що первинне встановлення інституціональної та організаційної структури державної влади відбувається на конституційному рівні, творцем якої в умовах демократії є весь народ у цілому. Тобто вихідний факт установлення державної влади, принципів, цінностей та цілей її функціонування відбувається як закріплення суверенної волі народу, що виражається в конституції як Основному Законі держави. При цьому сама конституція відіграє роль основоположного нормативно-правового акта в системі джерел права, основного джерела конституційного права і всіх інших галузей права [12]. На основі цього окремі дослідники роблять висновок, що первинна функція установлення реалізується не стільки державою, скільки народом, як єдиним носієм суверенітету. Не сперечаючись щодо ролі та значення принципу народного суверенітету, який небезпідставно характеризують як основу будь-якої демократичної організації влади [13], вважаємо за потрібне наголосити на тому, що за «первинним встановленням» публічної влади завжди слідує повсякденна установча діяльність, суб'єктом якої виступає вже сама держава в особі органів державної влади та їх посадових осіб. Стосовно ж факту визначення публічної влади як «результату народного волевстановлення, який оформлюється через конституцію», то воно жодним чином не применшує ролі самої держави, яка, діючи на основі конституції і законів, може через правову форму установчої діяльності реалізовувати цілий ряд важливих і суспільно значимих завдань.

По-друге, завдяки установчій діяльності забезпечується розвиток самих органів державної влади, а також їх кадрове забезпечення, оскільки саме через установчі акти органів державної влади відбуваються призначення на посади і звільнення з них. В цьому плані істотну частину юридичної діяльності практично всіх без ви-

нятку органів державної влади складає видання юридичних актів, які пов'язані з призначенням або звільненням із займаючих посад тих чи інших державних службовців або політичних діячів.

Разом із тим, зазначена установча діяльність сприяє функціонуванню механізму «струмувань і противаг», який супроводжує реалізацію конституційного принципу поділу державної влади. Адже доволі часто саме установчі повноваження, якими наділяються органи держави, що належать до однієї з гілок державної влади, дозволяють їм здійснювати правомірний вплив на інші органи держави [14]. Яскравим прикладом подібної установчої діяльності можуть виступити повноваження парламентів щодо призначення посадових осіб виконавчої влади, які закріплюються у переважній більшості країн зі змішаною та парламентською формою правління. Наприклад, відповідно до ст. 8 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 16.05.2008 р. № 279-VI Прем'єр-міністр України призначається на посаду Верховною Радою України за постановм Президента України. Подання про призначення Верховною Радою України на посаду Прем'єр-міністра України Президент України вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до ст. 83 Конституції України, в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після надходження такої пропозиції. Водночас, відповідно до передбаченої законом процедури, члени Кабінету Міністрів України, крім Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України і Міністра закордонних справ України, призначаються на посаду Верховною Радою України за постановм Прем'єр-міністра України. Розглядаючи подання щодо призначення на посаду членів Кабінету Міністрів України, парламент приймає рішення з цього приводу у формі постанови. Рішення щодо призначення членів Кабінету Міністрів України може прийматися як списком, так і щодо окремих посад. Кандидатура на посаду члена Кабінету Міністрів України вважається відхиленою, якщо Верховна Рада України не прийняла рішення про її призначення на посаду члена Кабінету Міністрів України.

По-третє, слід зазначити, що в процесі установчої діяльності одночасно з закріпленням і фіксацією тих чи інших рішень управлінського змісту відбувається легалізація структурних змін у статусі тих чи

інших суб'єктів державно-владних відносин, а також легалізація рішень, прийнятих під час проведення виборів та референдумів. Подібна легалізація жодним чином не протиставляється легітимаційним процесам (які відбуваються в суспільстві), а навпаки, становить невід'ємну частину загальної легітимації державної влади в умовах демократії, оскільки, як наголошує Ю. Шемшученко, «легальність завжди відображає нормативно-правовий характер організації суспільного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави» [15].

Таким чином, узагальнюючи результати, що були отримані в ході нашого дослідження, можемо сформулювати такі **висновки**. По-перше, установча діяльність являє собою одну з основних форм правової діяльності держави, яка спрямована на забезпечення формування і діяльності системи державного управління, що включає в себе не тільки регулятивно-розпорядчі органи, а й процеси, завдяки яким відтворюється і розвивається дана система управління, спричиняється об'єктивними потребами в забезпеченні державного регулювання суспільних відносин або визначенім законом обов'язком вчинення юридичних дій установчого характеру.

По-друге, особлива роль та значення установчої діяльності пояснюються тим, що завдяки цій правовій формі діяльності держави: а) публічна влада отримує важливий інструмент відтворення тих фундаментальних ознак та інститутів, які виражають її сутність, б) відбувається розвиток самих органів державної влади, а також їх кадрове забезпечення, оскільки саме через установчі акти органів державної влади відбуваються призначення на посади і звільнення з них, в) здійснюється легалізація структурних змін у статусі тих чи інших суб'єктів державно-владних відносин, а також легалізація рішень, прийнятих під час проведення виборів та референдумів.

По-третє, основною метою установчої діяльності як однієї з правових форм діяльності держави є забезпечення створення і діяльності системи державного управління, яка включає в себе не тільки регулятивно-розпорядчі органи, а й процеси, завдяки яким відтворюється і розвивається дана система управління. Таким чином, установча діяльність має не лише важливий інституціональний, а й процесуальний аспект у процесі державно-правового регулювання суспільних відносин.

ПРИМІТКИ

1. Теория государства и права : учеб. для вузов / отв. ред. В. Д. Перевалов. — М., 2006. — С. 81.
2. Спаський А. Функціонування права: загальний та спеціальний аспекти / А. Спаський // Право України. — 2008. — № 1. — С. 20.
3. Конституційне право України : підруч. для студентів вищих навч. закл. / за ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. — Х., 2008. — С. 62.
4. Медведчук В. В. Ціннісно-правове утвердження демократії і розвиток громадянського суспільства в Україні / В. В. Медведчук // Бюлєтень Міністерства юстиції України. — 2008. — № 10 (84). — С. 26—35.
5. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления / Г. В. Атаманчук. — М., 1997. — С. 38.
6. Пикулькин А. В. Система государственного управления / А. В. Пикулькин. — М., 2001. — С. 19.
7. Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір / О. В. Скрипнюк. — К., 2006. — С. 184—197.
8. Государственное право Российской Федерации : курс лекций / под ред. О. Е. Кутафина. — М., 1993. — С. 130.
9. Погорілко В. Конституційні основи українського державотворення і розвиток безпосереднього народовладдя в Україні / В. Погорілко // Вісник Академії правових наук України. — 2005. — № 3 (42). — С. 56.
10. Шаповал В. М. Безпосередня демократія і представницька демократія у взаємозв'язках / В. М. Шаповал // Право України. — 2004. — № 8. — С. 8.
11. Цветков В. В. Державне управління і політика : монографія / В. В. Цветков, В. М. Селіванов, О. В. Скрипнюк. — К., 2006. — С. 18.
12. Погорілко В. Ф. Конституція України: проблеми теорії і практики / В. Ф. Погорілко // Правова держава : щорічник наук. праць. — К., 2001. — Вип. 12. — С. 141.
13. Чичерин Б. Н. Философия права / Б. Н. Чичерин. — СПб., 1999. — С. 244.
14. Бабенко К. А. Проблеми конституційно-правового регулювання процесу взаємодії вищих органів виконавчої та законодавчої влади / К. А. Бабенко // Бюлєтень Міністерства юстиції України. — 2007. — Вип. 11. — С. 5—14.
15. Юридична енциклопедія : в 6 т. / гол. редкол. Ю. С. Шемшученко. — К., 1999. — Т. 2. — С. 498.

Быстrik Анна. Учредительная деятельность в системе правовых форм деятельности государства: проблемы теории.

В статье исследуется роль учредительной деятельности в системе правовых форм деятельности государства, анализируется ее содержание, основные принципы, признаки и характеристики. Обосновывается роль учредительной деятельности государства в процессе становления Украины как правового государства, изучается ее связь с другими правовыми формами деятельности государства.

Ключевые слова: правовое государство, правовая форма, правовая деятельность, учредительная деятельность.

Bistrik Ganna. Constituent activity in the system the legal form of the state activity: theoretical problems.

The article presents the investigation of the role of constituent activity in the general system of the legal forms of the state activity, gives the analysis of its basic attributes and characteristics. The author proves the role of the constituent activity of the state in the process of Ukraine's genesis as a state of law, studies its correlations with the other forms of activity of the state.

Key words: state of law, legal forms, legal activity, constituent activity.